



# Χριστιανική και Βυζαντινή Αρχαιολογία

Ενότητα Δ: Υστεροβυζαντινή Τέχνη (1204-1453) –  
Αρχιτεκτονική-Ζωγραφική.

Στουφή - Πουλημένου Ιωάννα

Ἐθνικὸ καὶ Καποδιστριακὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν

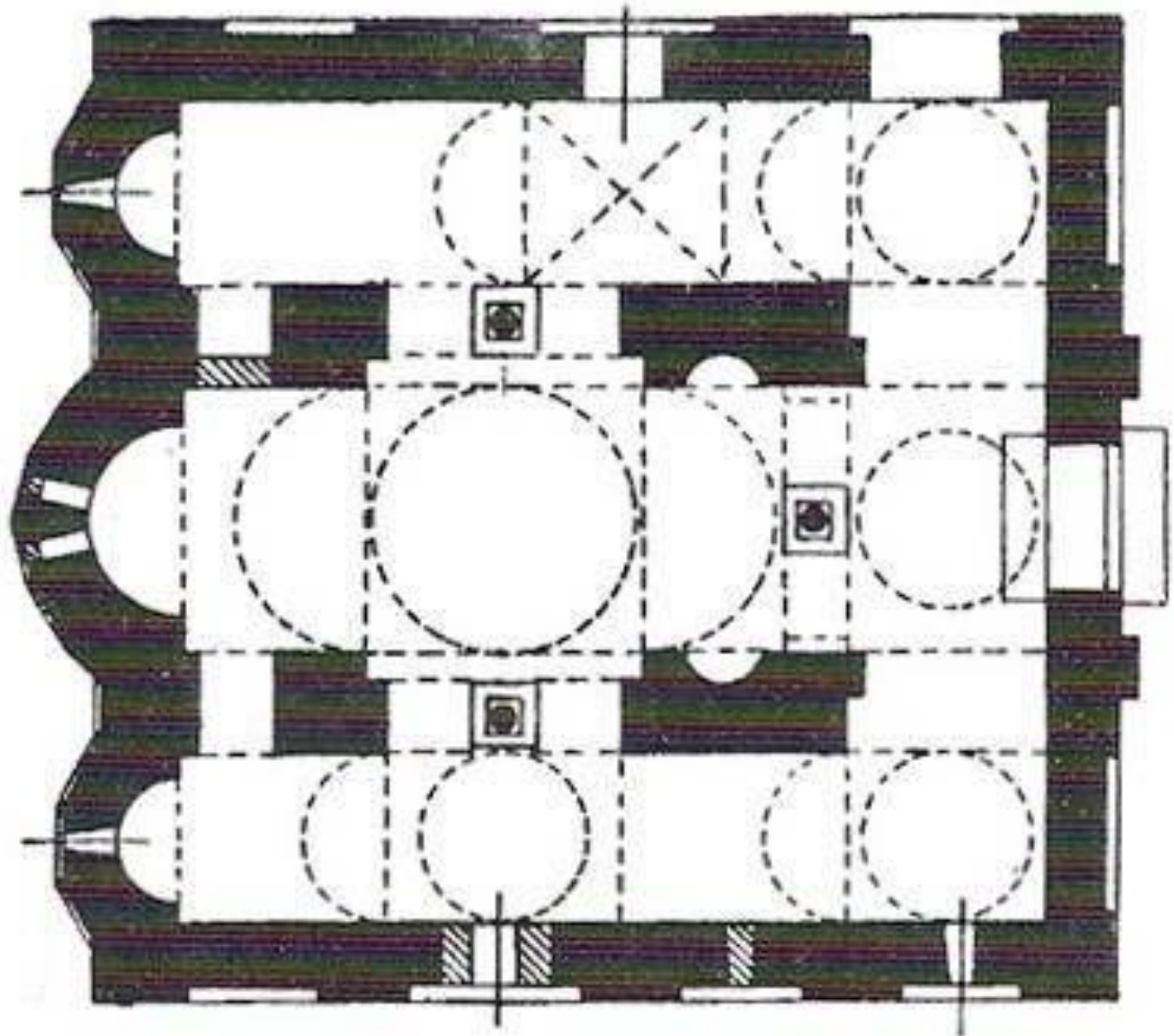
Τμῆμα Θεολογίας - Θεολογικὴ Σχολή

# Αρχιτεκτονική



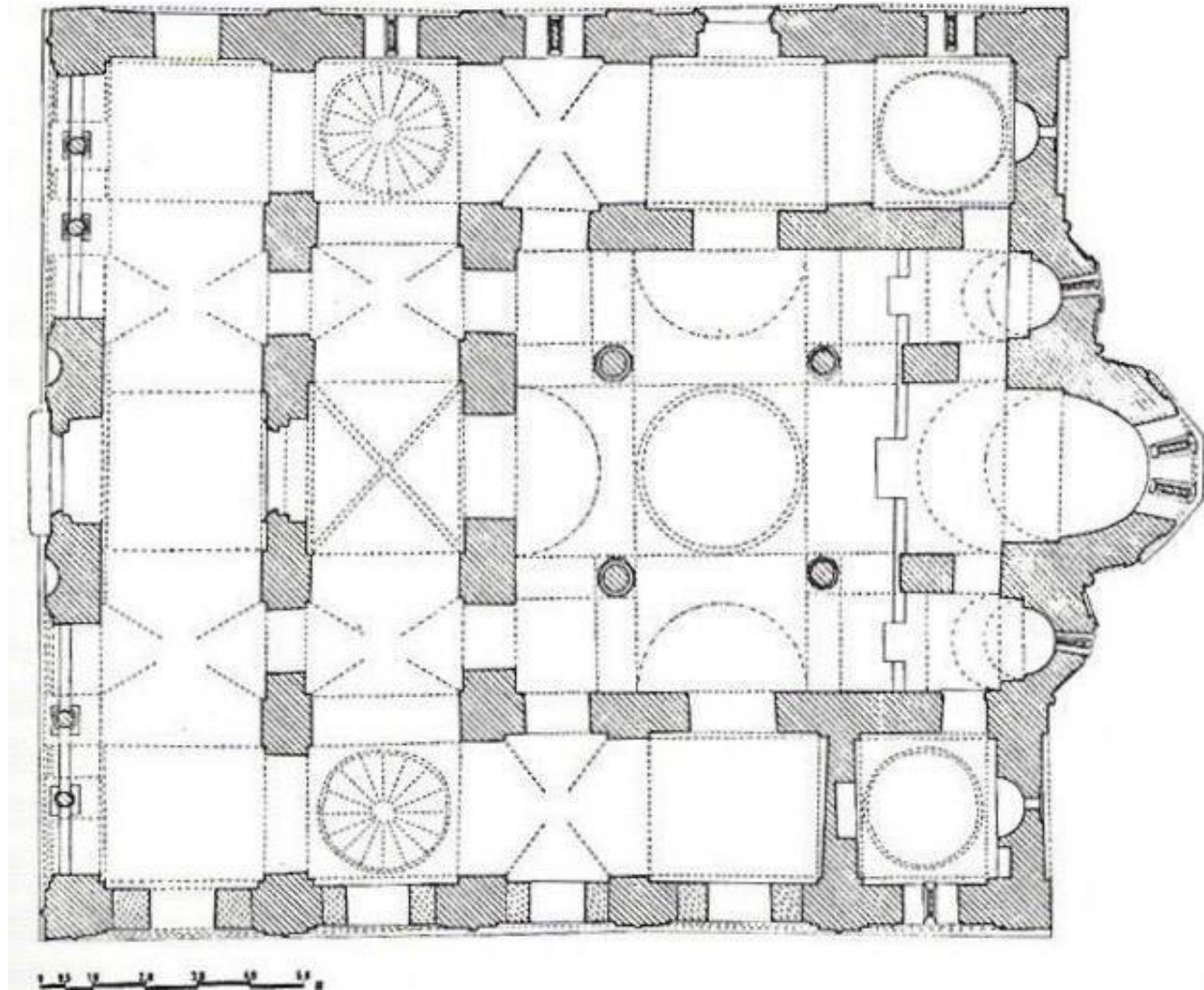
# Εικόνα 1

Θεσσαλία,  
Ελασσόνα.  
Μονή Παναγίας  
Ολυμπιώτισσας,  
τέλη 13<sup>ου</sup> αι.



# Εικόνα 2

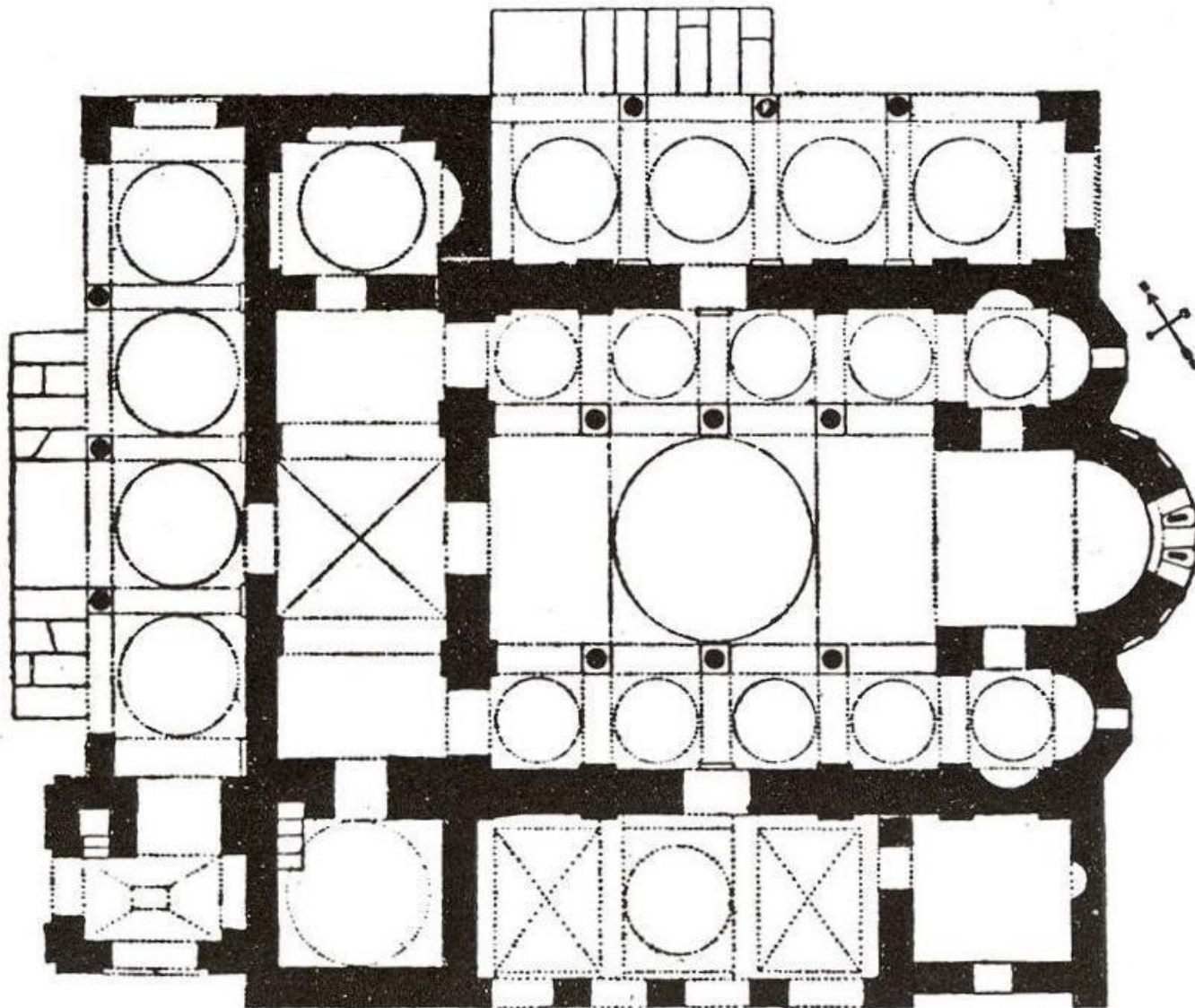
Θεσσαλονίκη.  
Άγιοι Απόστολοι,  
1310-1314.





# Εικόνα 3

Μυστράς. Μονή  
Βροντοχίου,  
Οδηγήτρια  
(Αφεντικό),  
1310-1322.





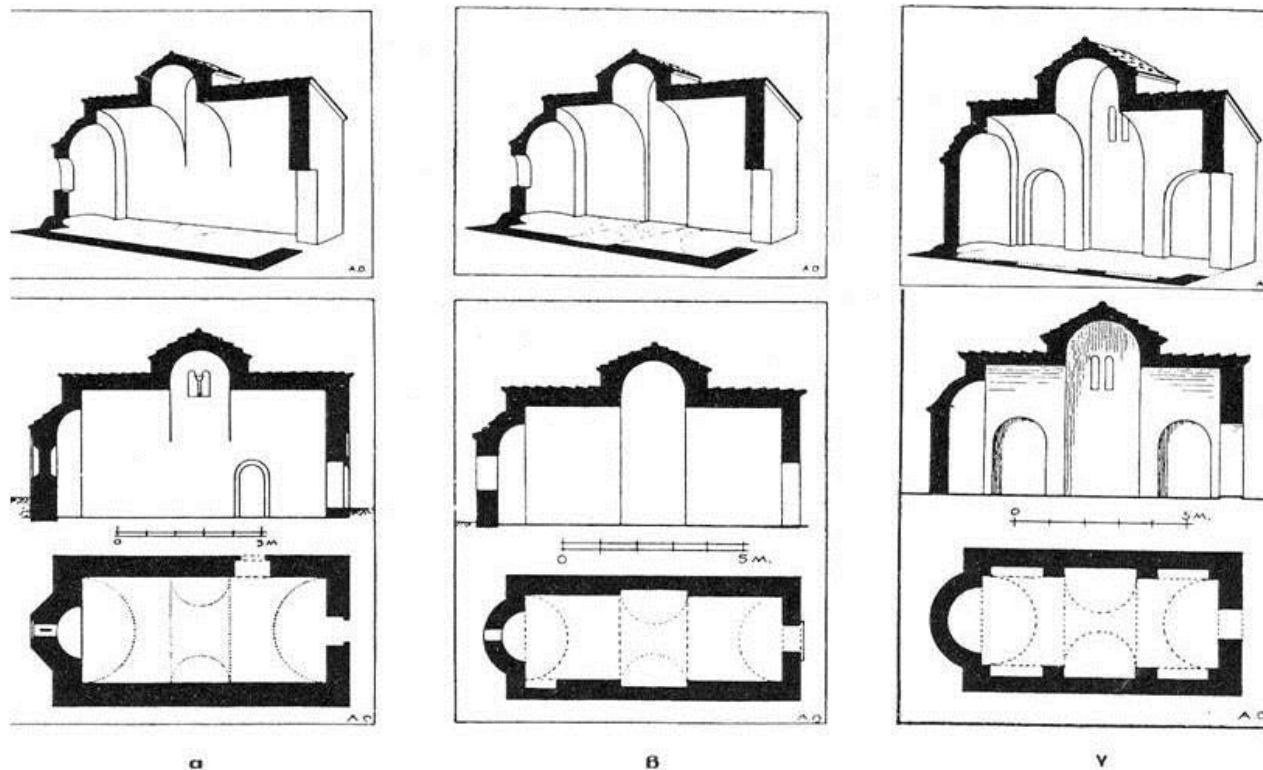
# Εικόνα 4

Εύβοια. Σπηλιές. Η Οδηγήτρια.



# Εικόνα 5

Κατάταξη σταυροεπίστέγων (Α. Ορλάνδος). Κατηγορία Α. παραλλαγές α, β, γ.

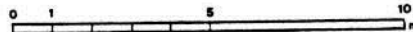
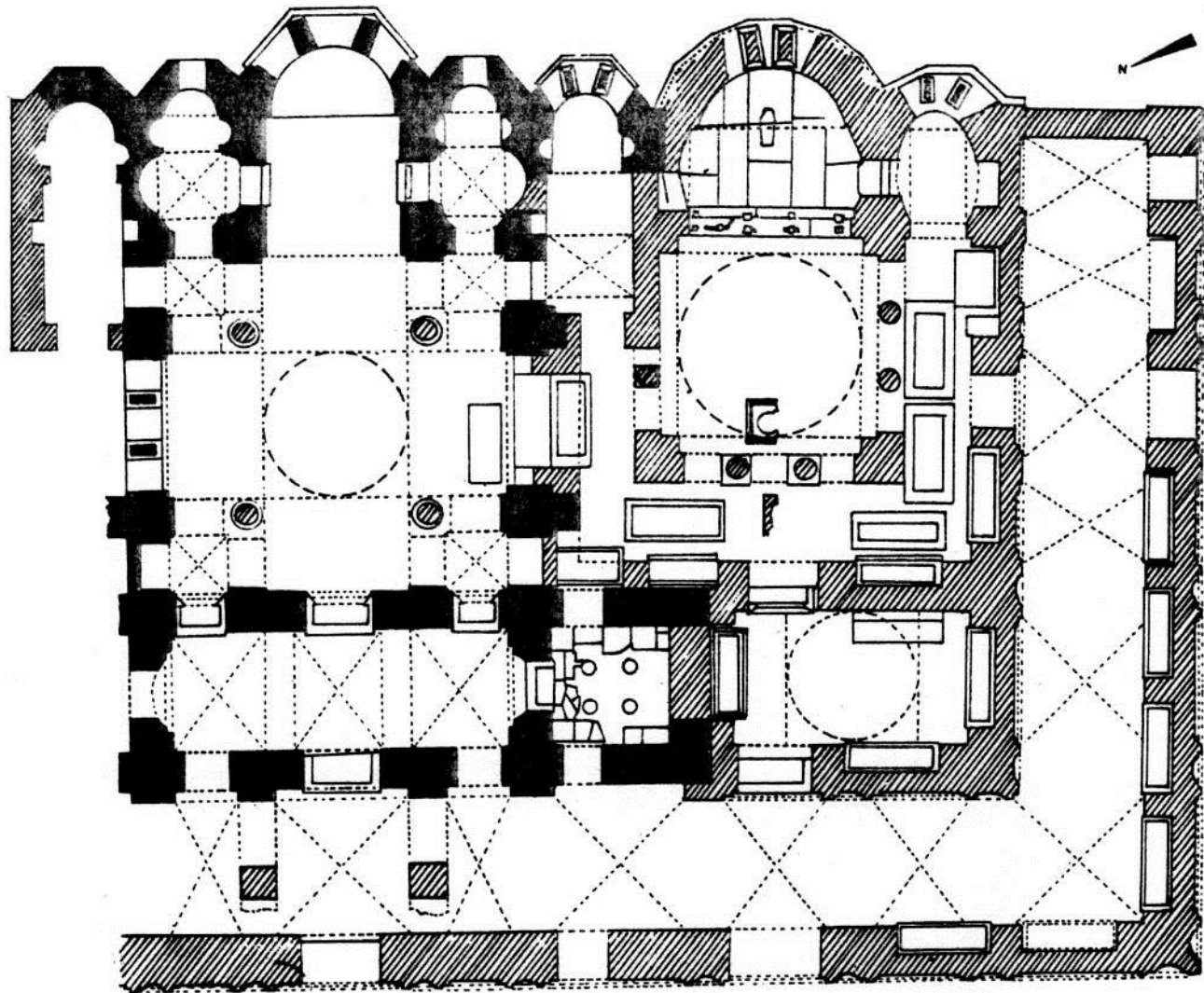


Κατόψεις, τόμες καί προοπτικές ἀπεικονίσεις σταυροεπίστέγων ἐκκλησιῶν τῆς πρώτης κατηγορίας Α1 (Ἅγιος Ἀθανάσιος Λεονταρίου), Α2 (καθολικὸ μονῆς Ταλαντίου) καὶ Α3 (Ἅγιος Θεόδωρος Ἀργολίδος), (Α. Ὁρλάνδος).



# Εικόνα 7

Κωνσταντινούπολη.  
Μονή του Λιβός,  
βόρεια (907) και  
νότια (1282-1304)  
εκκλησία.



# Εικόνα 8

Θεσσαλονίκη.  
Άγιοι Απόστολοι,  
1310-1314.





# Εικόνα 9

Θεσσαλονίκη.  
Αγία Αικατερίνη,  
αρχές 14<sup>ου</sup> αι.



© www.marjan-birus.iz.hr



# Εικόνα 10

Άρτα. Κάτω Παναγιά.





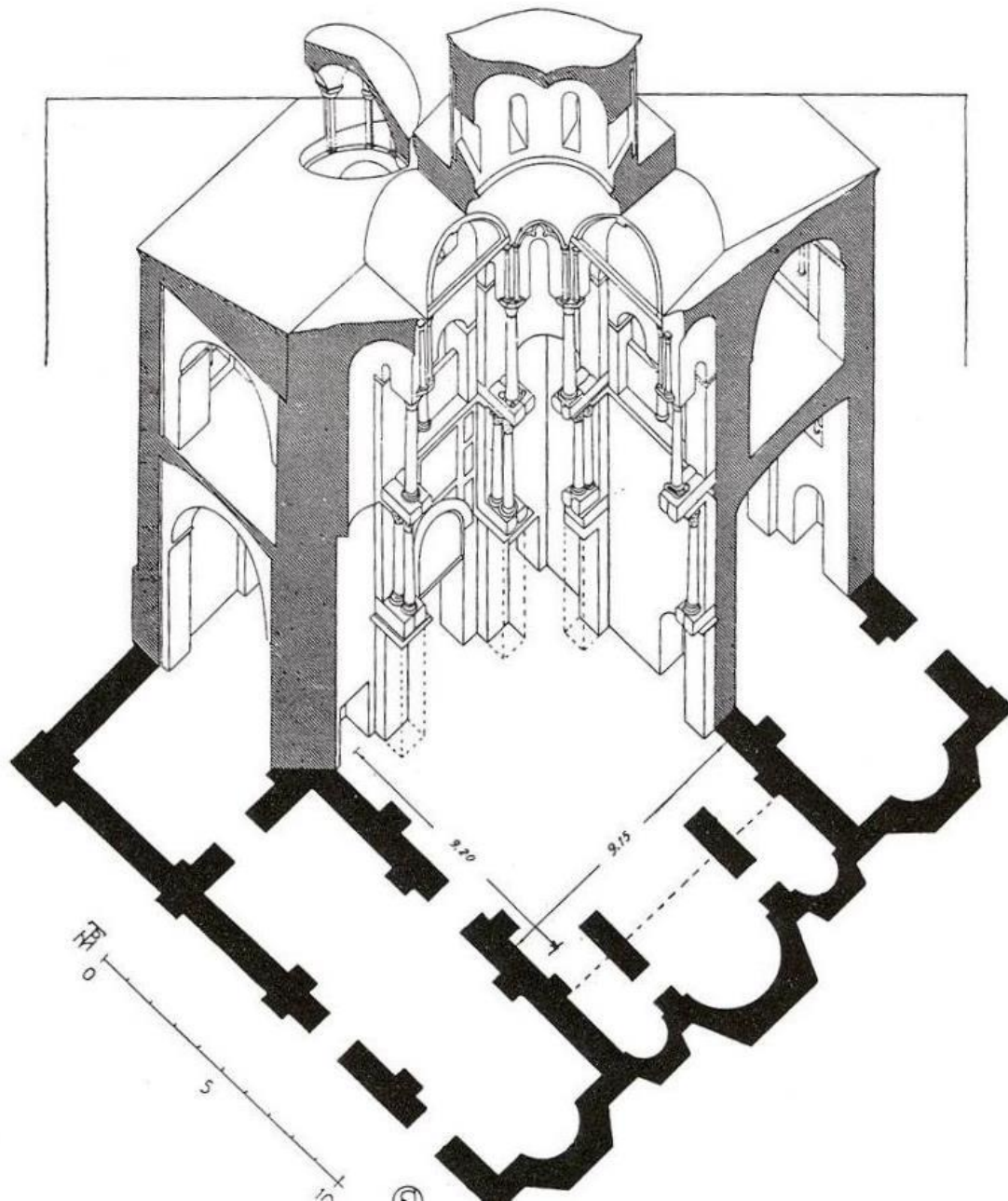
# Εικόνα 11

Αχρίδα.  
Περιβλέπτος (Άγιος  
Κλήμης), 1294/5.



# Εικόνα 12

Άρτα. Παρηγορήτισσα,  
1283-1296.





# Εικόνα 13

Μυστράς.  
Παντάνασσα.





# Ζωγραφική



# Εικόνα 14

Σερβία, Μονή  
Στουντένιτσα. Η  
Σταύρωση, 1208/9.



# Εικόνα 15

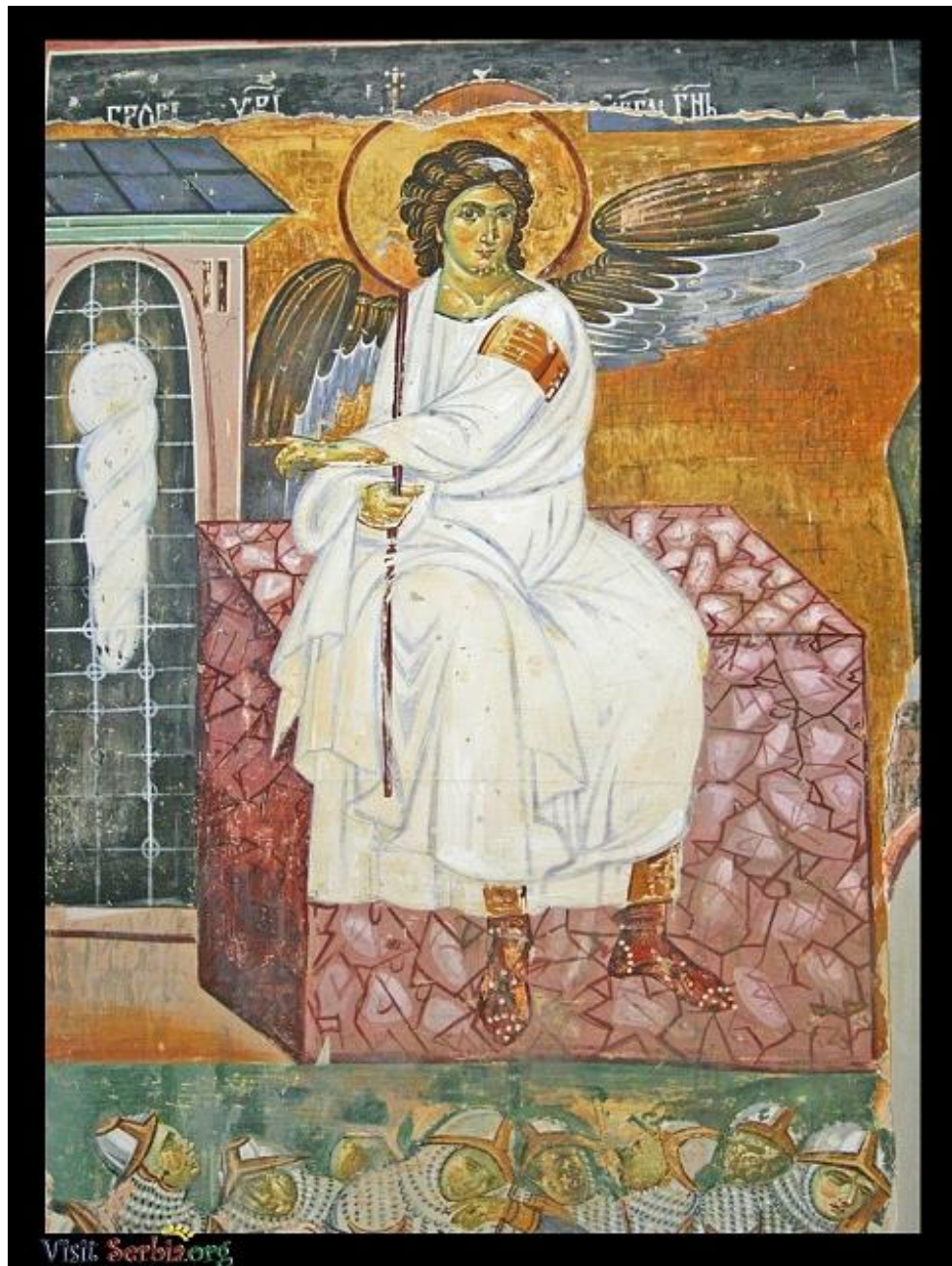
Ευρυτανία.  
Επισκοπή, γ'  
στρώμα  
ζωγραφικής, π.  
1230.





# Εικόνα 16

Σερβία. Ναός της Αναλήψεως στη μονή του Μιλέσεβο. Ο άγγελος από τις Μυροφόρες στο Κενό Μνήμα του Κυρίου, 1222-1228.



# Εικόνα 17

Πετς. Άγιοι Απόστολοι. Η Θεοτόκος από την Ανάληψη (λεπτομέρεια), π. 1250.





# Εικόνα 18

Άρτα. Παναγία Βλαχέρνα. Η Ψηλάφηση του Θωμά, π. 1250.



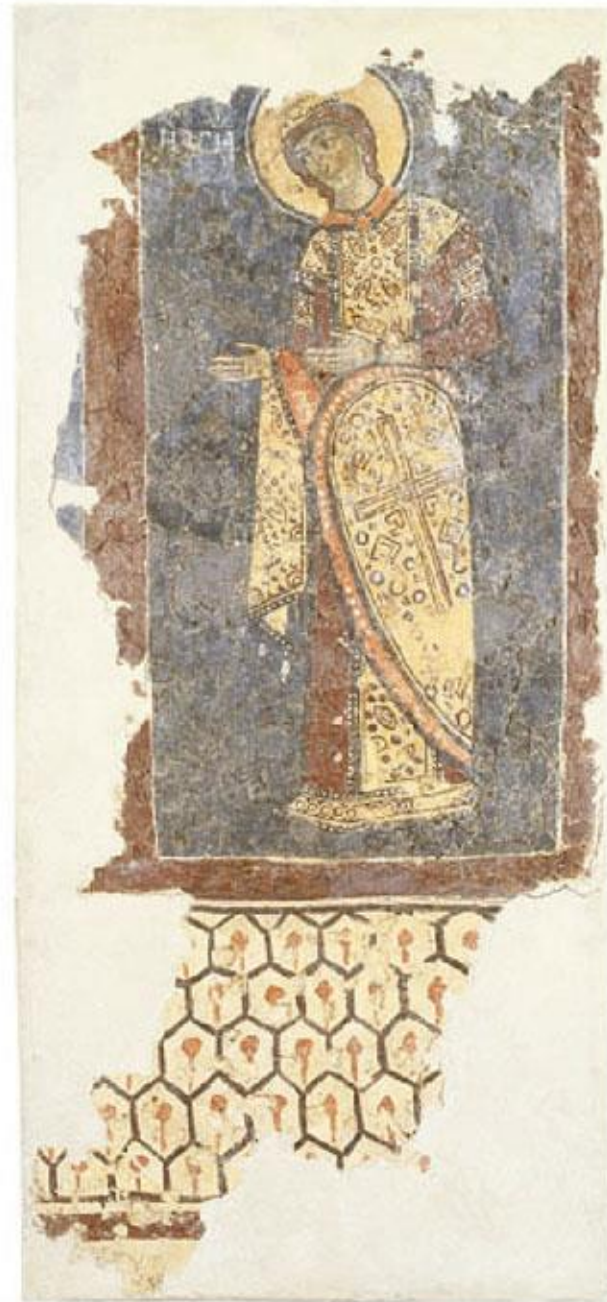
# Εικόνα 19

Βουλγαρία, Μπογιάνα. Τμήμα από την εικονογράφηση του ναού, 1259.



# Εικόνα 20

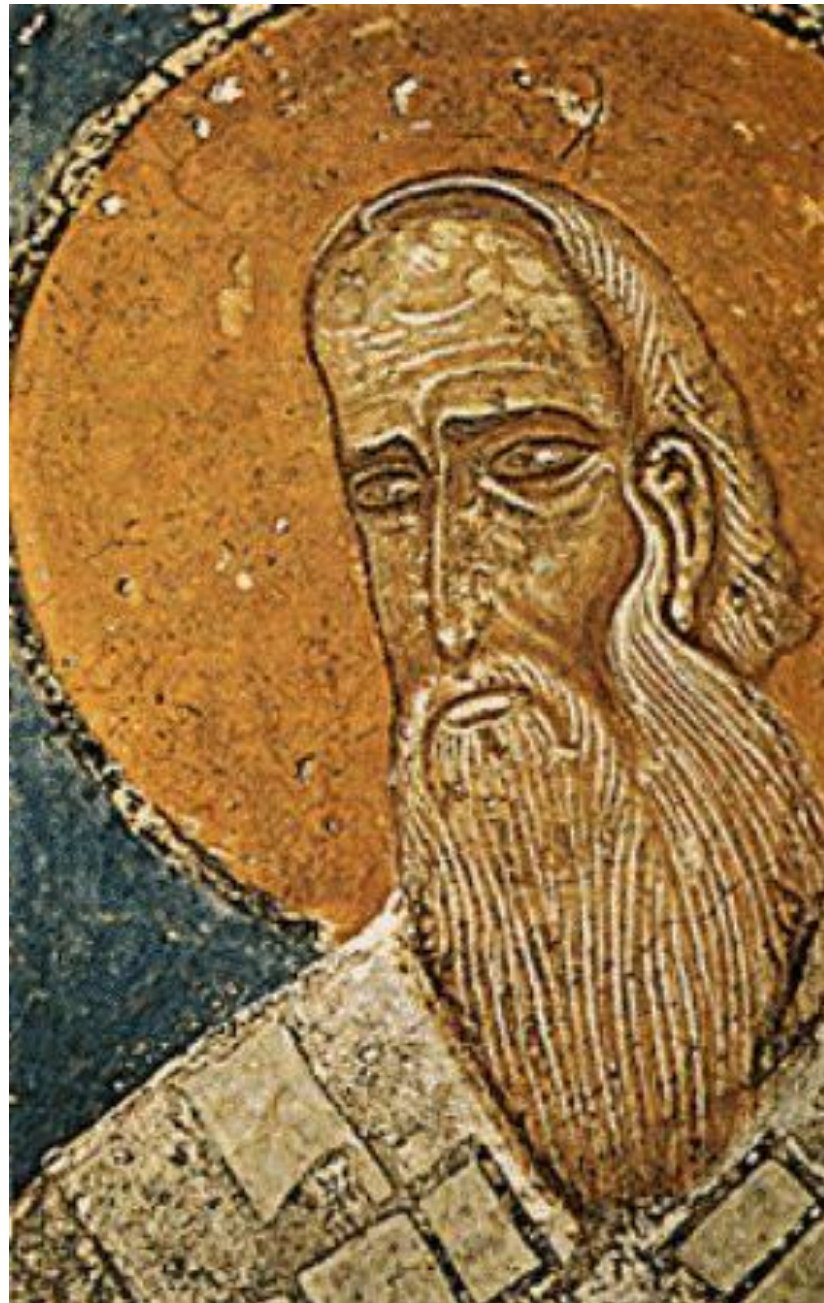
Αττική. Σπηλιά της  
Πεντέλης (βόρειο  
παρεκκλήσι), Η Αγία  
Αικατερίνη, 1233/4





# Εικόνα 21

Αττική, Καλύβια  
Κουβαρά, ναός  
Αγίου Πέτρου. Ο  
μητροπολίτης  
Αθηνών Μιχαήλ  
Χωνιάτης, 1232.



# Εικόνα 22

Κωνσταντινούπολη. Αγία Σοφία. Ψηφιδωτό. Η Δέηση, μετά το 1261.





# Εικόνα 23

Σερβία, Σοπότσανη, Αγία Τριάδα. Η Κοίμηση της Θεοτόκου, π. 1260-1265.





# Εικόνα 24

Μυστράς. Άγιος Δημήτριος (Μητρόπολη), Αγγελικές Δυνάμεις, τμήμα από το Χριστό Βασιλέα της Δόξης, 1270-1285.





# Εικόνα 25

Μυστράς. Άγιος  
Δημήτριος  
(Μητρόπολη),  
Άγγελος αναγνώστης  
του βιβλίου της  
ζωής. Τμήμα από τη  
Β΄ Παρουσία,  
1291/2-1315.





# Εικόνα 26

Άγιος Όρος,  
Πρωτάτο. Χριστός  
ένθρονος, π. 1290  
(Μ. Πανσέληνος).



# Εικόνα 27

Άγιος Όρος,  
Πρωτάτο. Η  
Εις Άδου  
Κάθοδος, π.  
1290 (Μ.  
Πανσέληνος)





# Εικόνα 28

Άγιο Όρος,  
Πρωτάτο. Τα  
Εισόδια της  
Θεοτόκου, π.  
1290 (Μ.  
Πανσέληνος)





# Εικόνα 29

Θεσσαλονίκη.  
Άγιος  
Δημήτριος,  
παρεκκλήσι  
του Αγίου  
Ευθυμίου.  
Σκηνές από το  
βίο του αγίου  
Ευθυμίου,  
1303.





# Εικόνα 30

Θεσσαλία,  
Ελασσόνα. Μονή  
Παναγίας,  
Ολυμπιώτισσας. Το  
Όραμα του Αγίου  
Πέτρου  
Αλεξανδρείας, τέλη  
13<sup>ου</sup> αι.





# Εικόνα 31

Αχρίδα,  
Περίβλεπτος  
(Άγιος  
Κλήμης). Η  
Προσευχή  
του Χριστού,  
1294/5.  
(Μιχαήλ  
Αστραπάς και  
Ευτύχιος).





# Εικόνα 32

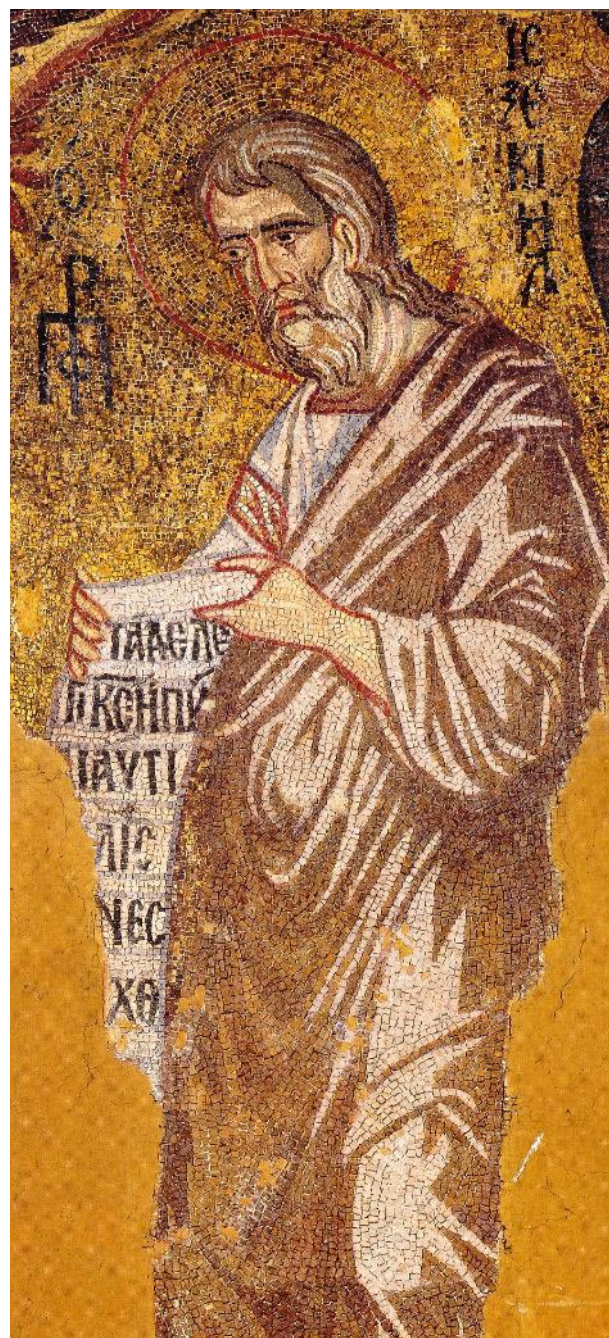
Αχρίδα. Περίβλεπτος  
(Άγιος Κλήμης). Ο  
αρχάγγελος  
Γαβριήλ, 1294/5  
(Μιχαήλ Αστραπάς  
και Ευτύχιος).





# Εικόνα 33

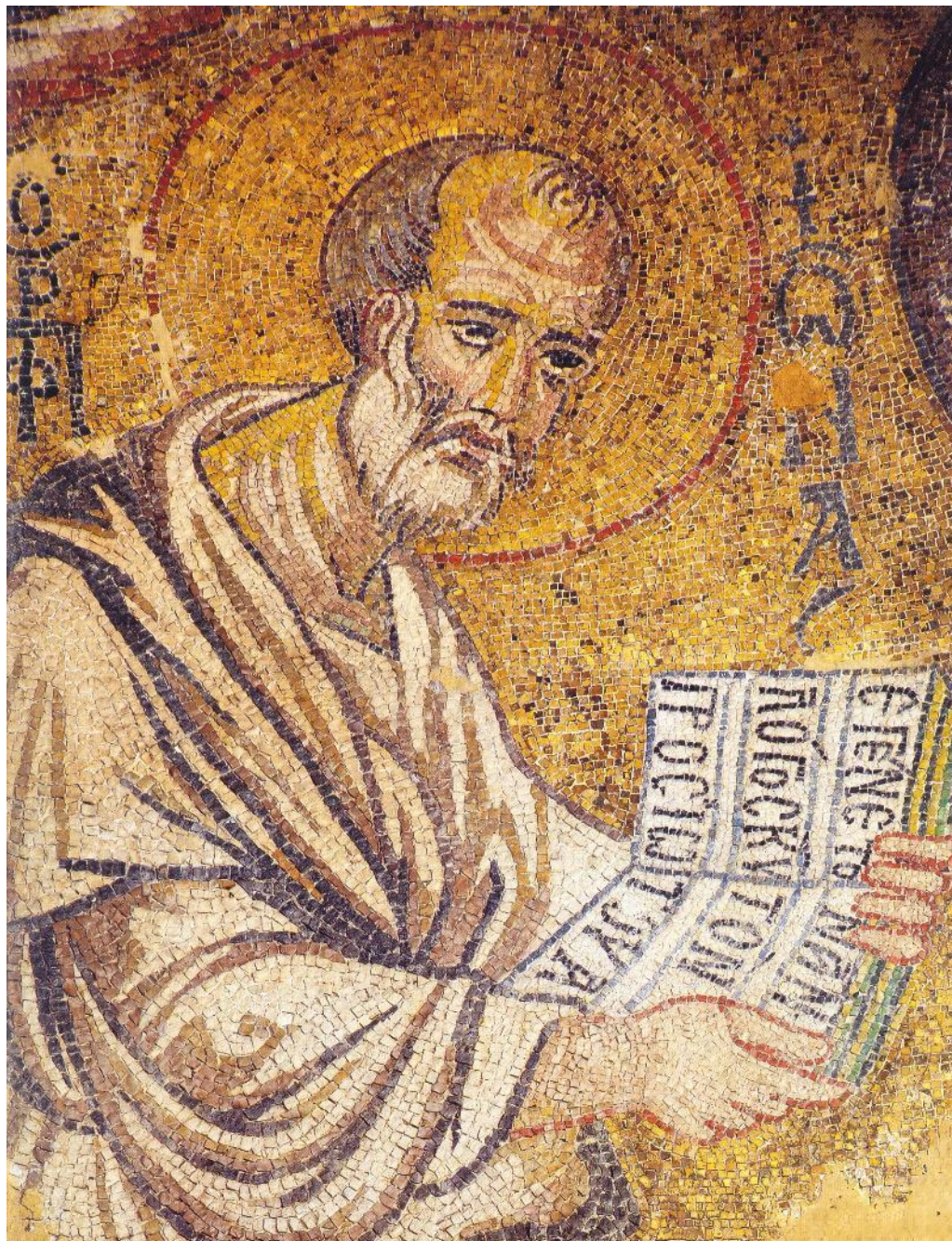
Άρτα.  
Παρηγορήτισσα.  
Ψηφιδωτό. Ο  
προφήτης Ιεζακιάλ,  
π. 1290.





# Εικόνα 34

Άρτα.  
Παρηγορήτισσα.  
Ψηφιδωτό. Ο  
προφήτης Ιωνάς, π.  
1290.





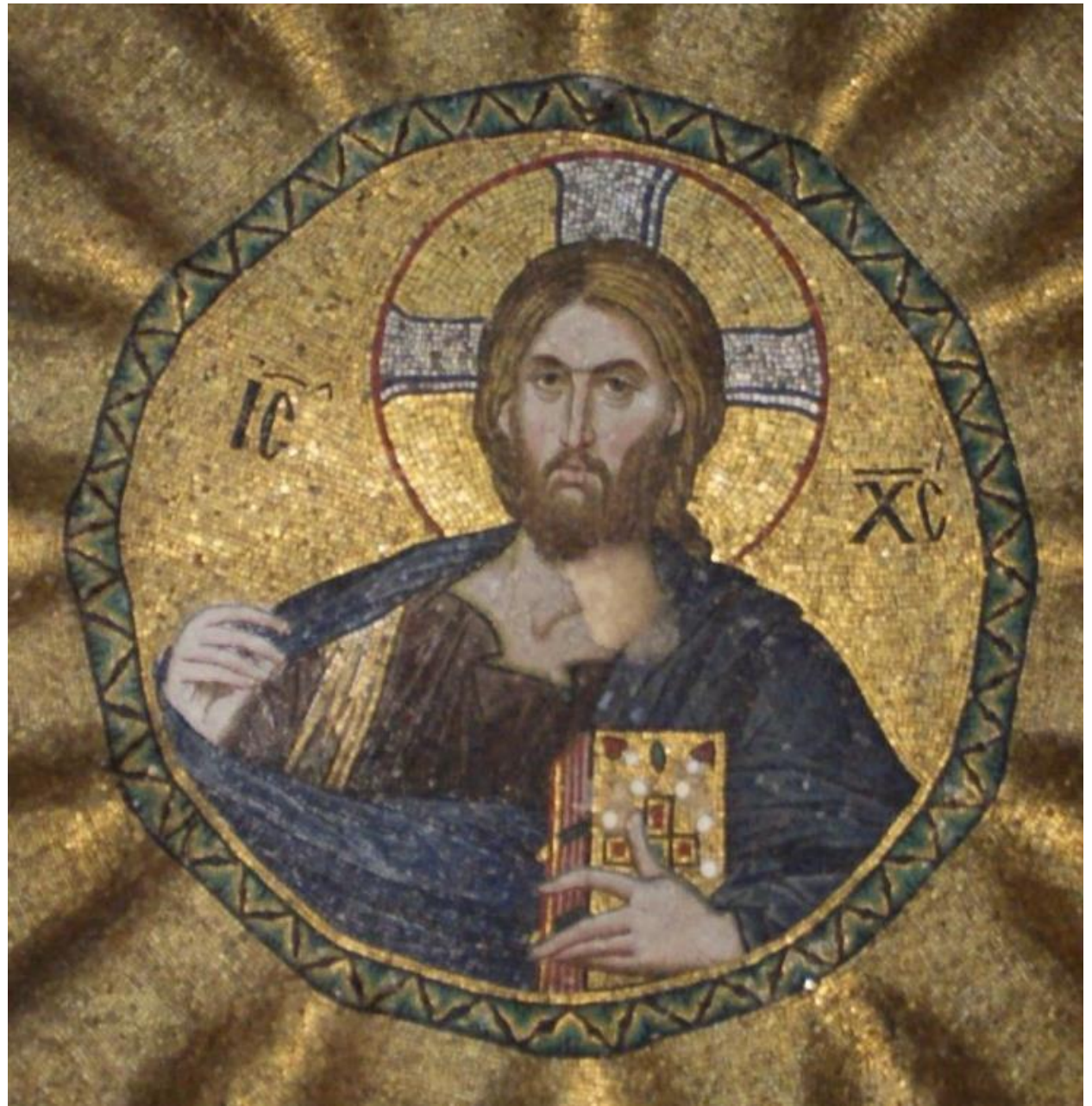
# Εικόνα 35

Θεσσαλία. Πόρτα  
Παναγιά. Ψηφιδωτό.  
Η Παναγία  
Βρεφοκρατούσα,  
1285.



# Εικόνα 36

Κωνσταντινούπολη.  
Μονή  
Παμακάριστου.  
Παρεκκλήσι.  
Ψηφιδωτό. Χριστός  
Παντοκράτορας, π.  
1310.





# Εικόνα 37

Κωνσταντινούπολη.  
Μονή της Χώρας.  
Ψηφιδωτό. Η  
Κοίμηση της  
Θεοτόκου, 1315-  
1320.



# Εικόνα 38

Κωνσταντινούπολη. Μονή της Χώρας. Ψηφιδωτό. Ο Χριστός η Χώρα των ζώντων, 1315-1320.





# Εικόνα 39

Κωνσταντινούπολη.  
Μονή της Χώρας.  
Ψηφιδωτό. Η  
Παναγία η Χώρα του  
Αχωρήτου, 1315-  
1320.





# Εικόνα 40

Κωνσταντινούπολη. Μονή της Χώρας. Ψηφιδωτό. Η Δέηση, 1315-1320.





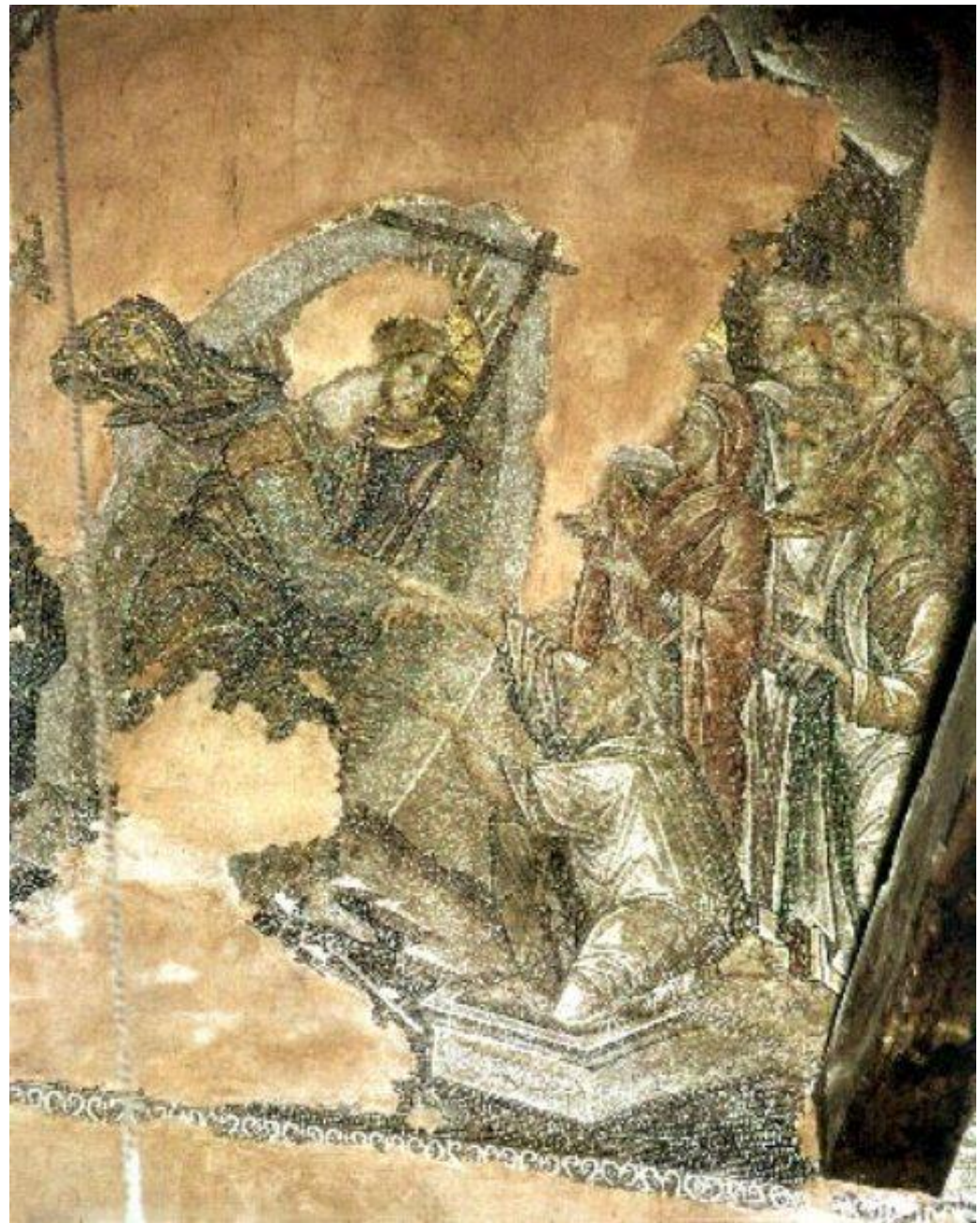
# Εικόνα 41

Κωνσταντινούπολη. Μονή της Χώρας, παρεκκλήσι. Τοιχογραφία. Η Εις Άδου Κάθοδος, 1315-1320.



# Εικόνα 42

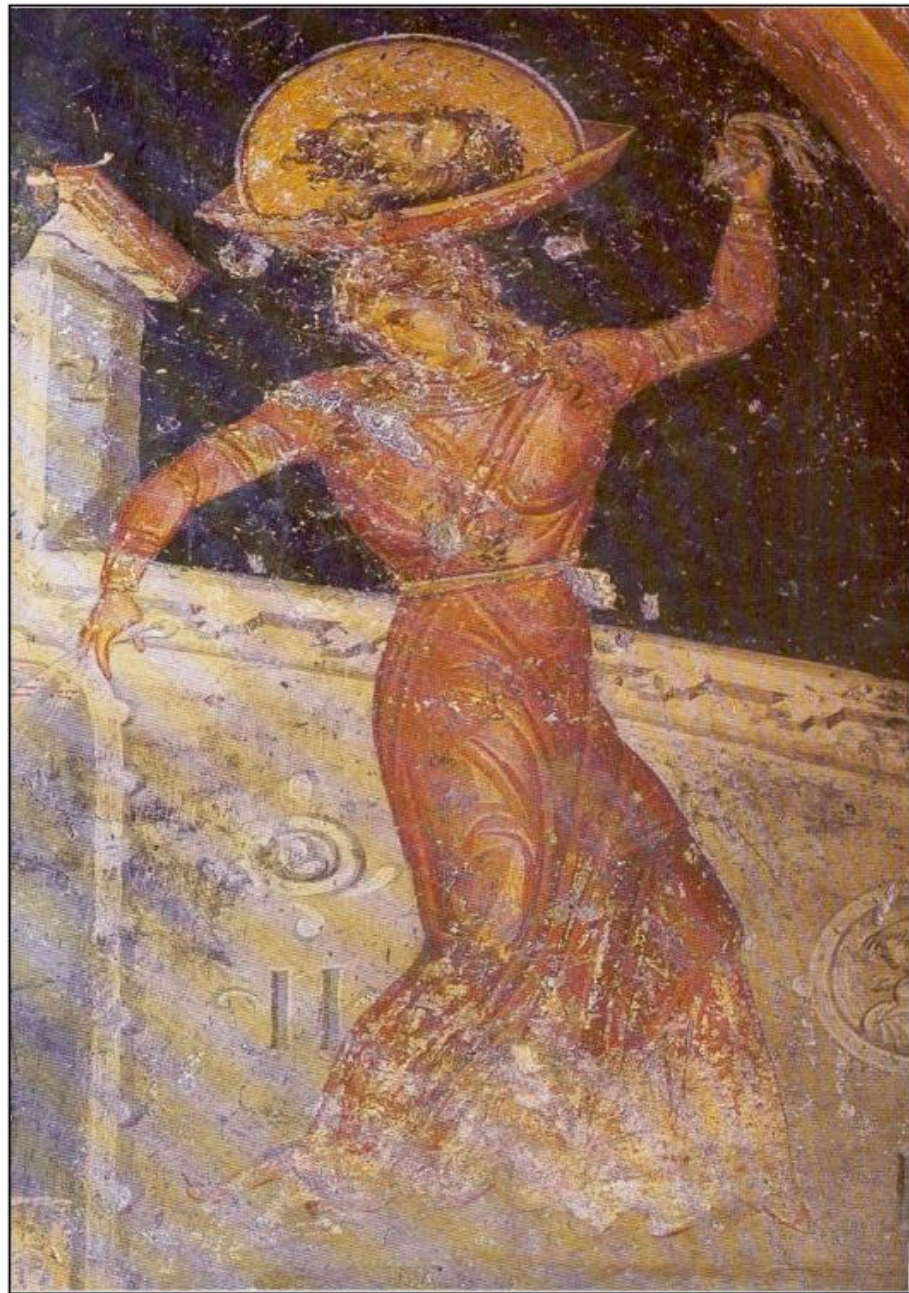
Θεσσαλονίκη, Άγιοι  
Απόστολοι.  
Ψηφιδωτό. Η Εις  
Άδου Κάθοδος,  
1310-1314.





# Εικόνα 43

Θεσσαλονίκη. Άγιοι  
Απόστολοι  
(παρεκκλήσι του  
Προδρόμου),  
Τοιχογραφία. Ο  
χορός της Σαλώμης,  
1310-1320.





# Εικόνα 44

Θεσσαλονίκη, Άγιος  
Νικόλαος ο  
Ορφανός. Ο  
Νιπτήρας, 1310-  
1320.





# Εικόνα 45

Θεσσαλονίκη, Άγιος  
Νικόλαος ο Ορφανός.  
Η Προδοσία.





# Εικόνα 46

Άγιον Όρος.  
Μονή Βατοπαιδίου.  
Η Προδοσία.





# Εικόνα 47

Βέροια. Ναός του  
Χριστού. Η Εισ Άδου  
Κάθοδος, 1315  
(Γεώργιος  
Καλλέργης).





# Εικόνα 48

Σερβία. Μονή της  
Στουντένιτσα, ναός  
Αγίων Ιωακείμ και  
Άννας. Τα Εισόδια  
της Παναγίας, 1313-  
1314.





# Εικόνα 49

Σερβία. Άγιος  
Γεώργιος στο Στάρο  
Ναγκορίτσινο. Ο  
απόστολος Πέτρος,  
1317-1318 (Μιχαήλ  
Αστραπάς και  
Ευτύχιος)





# Εικόνα 50

Μυστράς,  
Οδηγήτρια. Χορός  
μαρτύρων, 1312-  
1322.





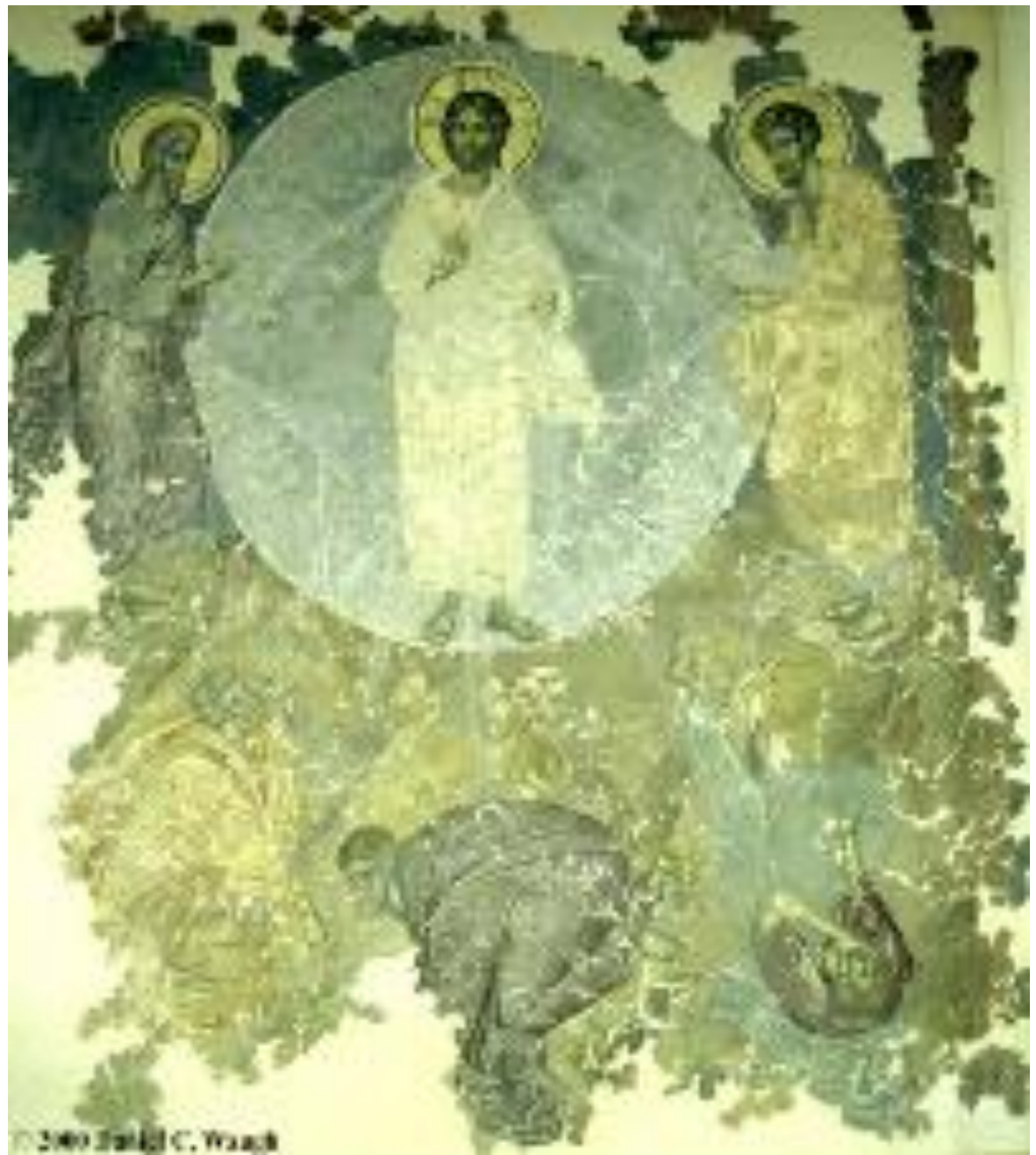
# Εικόνα 51

Μυστράς,  
Οδηγήτρια.  
Η θεραπεία του  
τυφλού και της  
πεθεράς του Πέτρου.



# Εικόνα 52

Νόβγκοροντ, ναός  
της  
Μεταμορφώσεως. Η  
Μεταμόρφωση  
(Θεοφάνης ο Έλληνας).





# Εικόνα 53

Μυστράς, Περίβλεπτος. Η Γέννηση, π. 1360-1370.





# Εικόνα 54

Μυστράς. Περίβλεπτος. Η Βάπτιση, π. 1360-1370.





# Εικόνα 55

Μυστράς. Παντάνασσα. Η Βαϊοφόρος, π. 1428.





# Εικόνα 56

Μυστράς. Παντάνασσα. Η Ανάληψη, π. 1428.





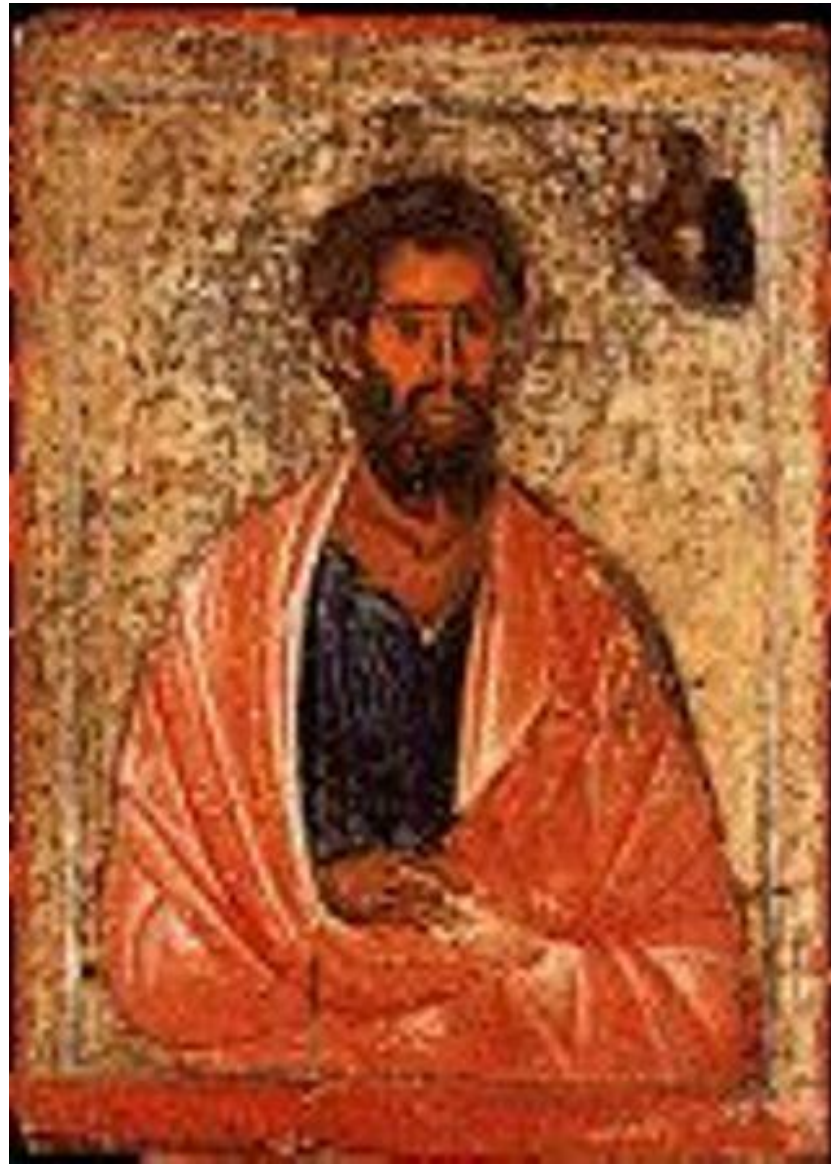
# Εικόνα 57

Σινά. Εικόνα. Ο Μωυσής,  
α' τέταρτο 13<sup>ου</sup> αι.



# Εικόνα 58

Πάτμος. Εικόνα του  
αγίου Ιακώβου, π.  
1260.





# Εικόνα 59

Αχρίδα. Εικόνα του  
αποστόλου  
Ματθαίου, π. 1300.



# Εικόνα 60

Αχρίδα. Εικόνα του  
Ευαγγελισμού, αρχές  
14<sup>ου</sup> αι.





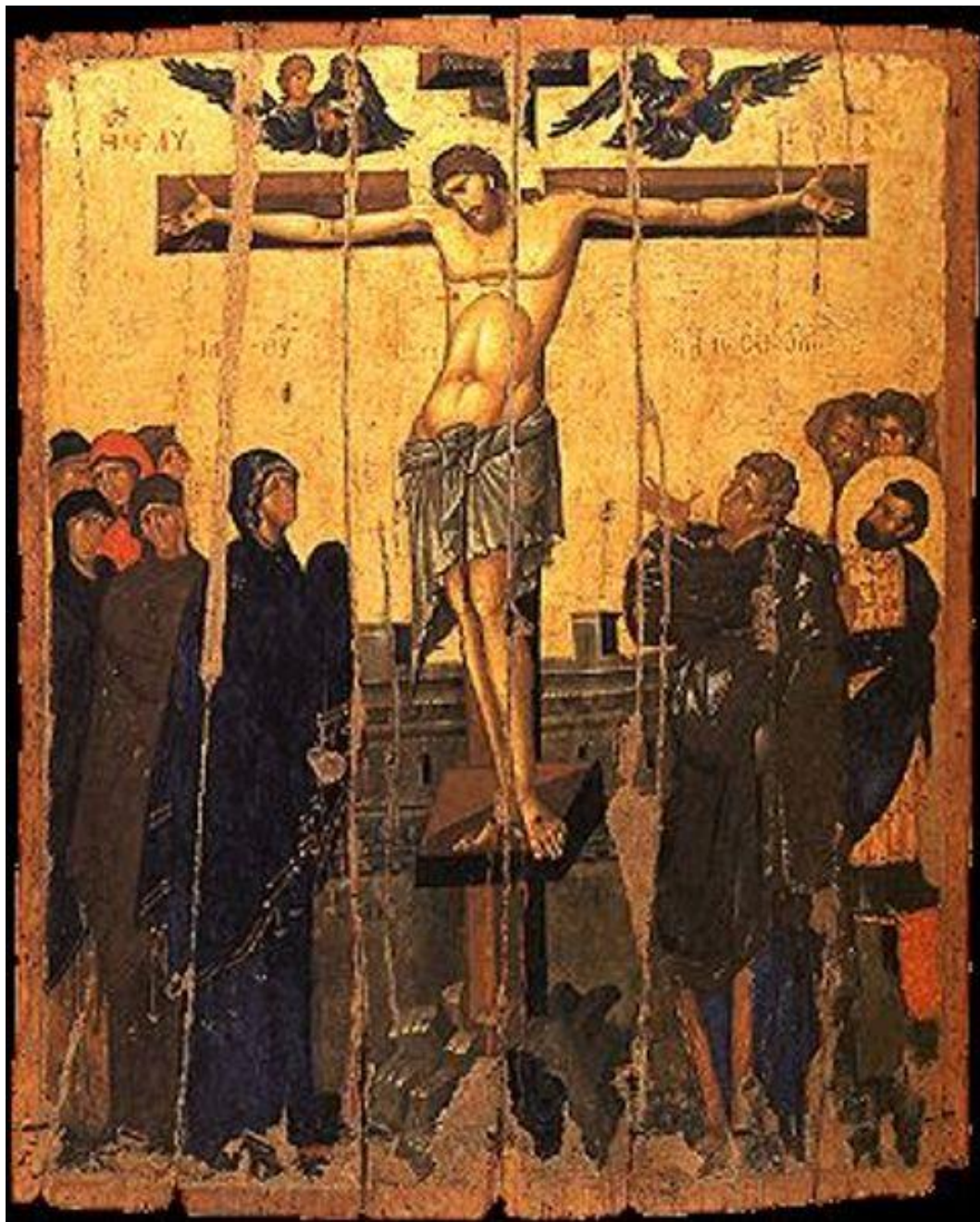
# Εικόνα 61

Αθήνα. Βυζαντινό και  
Χριστιανικό  
Μουσείο. Ο  
αρχάγγελος Μιχαήλ,  
γ' τέταρτο 14<sup>ου</sup> αι.



# Εικόνα 62

Αθήνα. Βυζαντινό και  
Χριστιανικό  
Μουσείο, η  
Σταύρωση, β' μισό  
14<sup>ου</sup> αι.





# Εικόνα 63

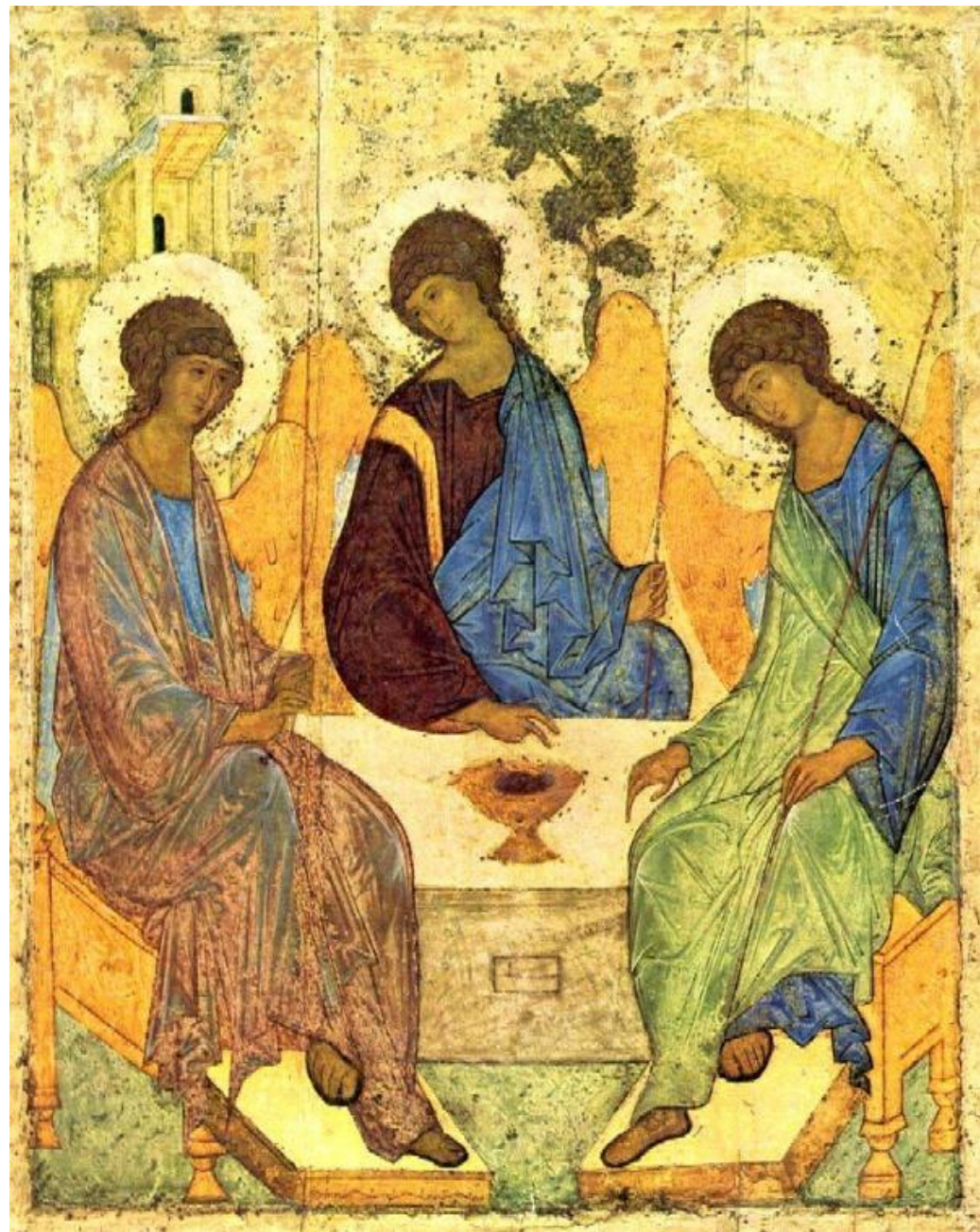
Αθήνα. Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο. Ψηφιδωτή εικόνα. Η Παναγία Βρεφοκρατούσα, η Επίσκεψις, τέλη 13<sup>ου</sup> αι.





# Εικόνα 64

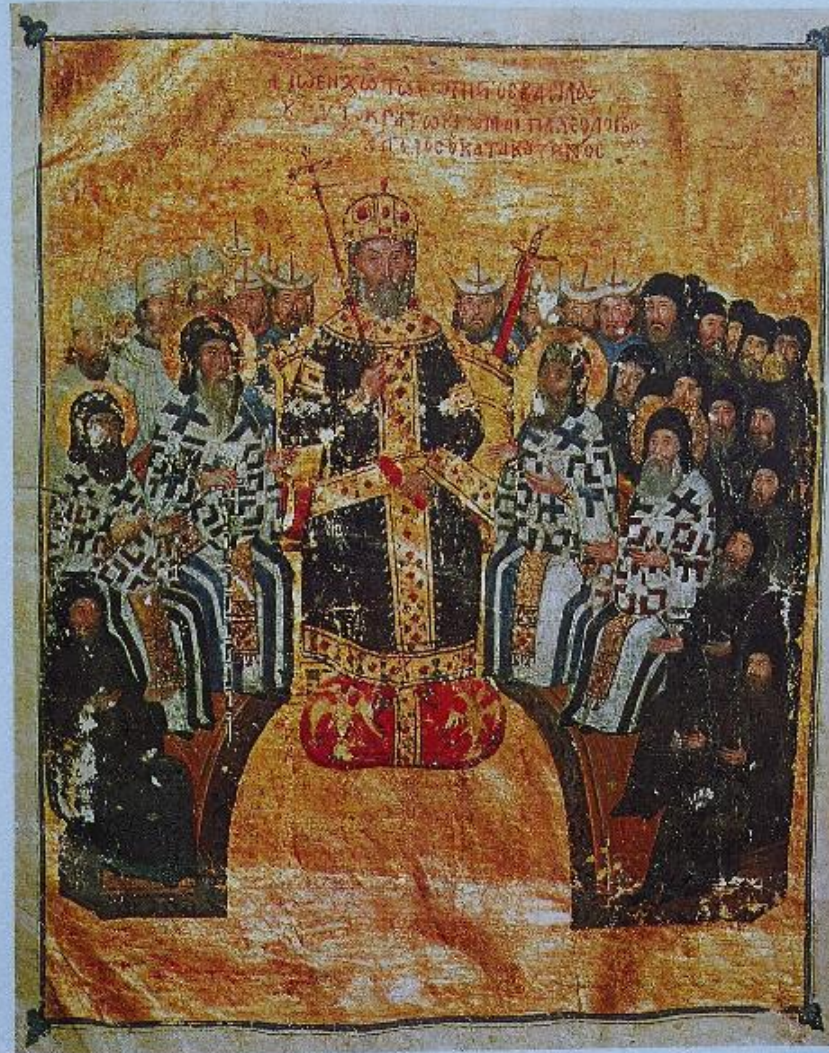
Ρωσία. Πανακοθήκη  
Τετριάκωφ. Η  
Φιλοξενία του  
Αβραάμ (Αγία  
Τριάδα), Αντρέι  
Ρουμπλιώφ.





# Εικόνα 65

Παρίσι. Εθνική  
Πινακοθήκη κώδ, gr  
1242. Θεολογικά  
έργα Ιωάννου ΣΤ'  
Καντακουζηνού,  
μικρογραφία, 1370-  
1375.



# Τέλος Ενότητας





# Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.



# Σημειώματα





# Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0



# Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών Στουφή - Πουλημένου Ιωάννα. «Χριστιανική και Βυζαντινή Αρχαιολογία. Υστεροβυζαντινή Τέχνη (1204-1453) – Αρχιτεκτονική-Ζωγραφική». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: [opencourses.uoa.gr/courses/THEOL100/](https://opencourses.uoa.gr/courses/THEOL100/)





# Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».



[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.



# Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.





# Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:

Εικόνες: 1-9, 11-12, 14-44, 47-50, 53-65 Copyrighted από το βιβλίο: Στουφή-Πουλημένου, Ι. (2013). *Χριστιανική και Βυζαντινή Αρχαιολογία και Τέχνη*. Αθήνα: Εκδόσεις «Παρρησία», σελ. 373-434.

Εικόνες: 10, 13, 45, 46, 51, 52 Copyrighted

